

**UNIVERSITY
OF TURKU**

This is a self-archived – parallel-published version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details. When using please cite the original.

AUTHOR Veli Pekka Toropainen

TITLE Kuopion unilukkari Axel Hanskan perhe

YEAR 2023

VERSION Author accepted manuscript

CITATION Toropainen, V. 2023. Kuopion unilukkari Axel Hanskan perhe.
Genos, 3, pp. 170-175.
<https://www.genealogia.fi/genos/>

Kuopion unilukkari Axel Hanskan perhe

Hanska oli 1600- ja 1700-luvuilla sukunimenä harvinainen Kuopion seudulla, eikä pitäjän käräjillä mainita tämän nimisiä henkilöitä kuin muutaman kerran. Tässä esitetyn sukujohdon mukaan perhettä asui pitäjässä Kuopion kylässä pappilan mailla vain neljän sukupolven ajan, ennen kuin nimi jälleen hävisi. Hanskojen jälkeläisiä jäi paikkakunnalle kuitenkin ainakin yhden tyttären lapsissa, ja heitä elää Suomessa edelleen.

Pappilan torppari, unilukkari ja postinratsastaja

Axel Pettersson Hanska mainitaan ensimmäisen kerran ilman patronyymiä, ammattia tai kotipaikkaa Kuopion käräjillä tammikuussa 1681, jolloin ilmoitettiin, että tehdyn sopimuksen mukaan Mårten Henriksson Toivasen tuli maksaa Axel Hanskalle 31 kuparitaalaria hevosesta, ja siinä Axelia avusti nimismies Erasmus Hara.¹ Axel Hanskan isä oli todennäköisesti Kuopion käräjillä 15.7.1647 mainittu Petter Andersson Hanska, joka valitti, että hän oli menettänyt ratsukkonsa hevosen edellisenä talvena Olof Mårtensson Vartiaisen kelvottomalla sillalla, jota myöten kulki talvella maantie. Kun Vartiainen myönsi tämän, määrättiin hänet korvaamaan kolmannes 120 kuparitaalarilla ryssiltä ostetun hevosen arvosta.²

Axel Hanska mainitaan vuodesta 1692 nimenomaan Kuopion unilukkariksi, ja seuraavasta vuodesta Kuopion pappilan torppariksi ja postinratsastajaksi. Heinäkuussa 1694 Kuopion seurakunnan unilukkari Axel Hanskalle määrättiin maksettavaksi yksi hopeaäyri jokaiselta seurakunnan talolta, sillä hän oli soittanut kelloja koko korkeasti autuaan kuningattaren Ulrika Eleonora vanhemman 26.7.1693 tapahtuneen kuoleman jälkeisen suruajan.³ Savon maakirjoissa Kuopion pitäjän Kuopion kylän sanotaan kuuluvan pappilalle, eikä sen asukkaiksi mainita muita kuin pitäjän nimismies. Torppareiden nimiä maakirjoissa ei mainita.⁴

Unilukkari eli väkkäri (*spögubbe, kyrkoväckare*) huolehti sauvansa kanssa jumalanpalveluksen aikana siitä, ettei kirkkokansa nukahtanut kuunnellessaan pitkää saarnaa. Hän kopautti nukkujaa tarvittaessa olkapäähän kepillään tämän nuokkuessa penkissä. Vuoden 1686 kirkkolaissa ei määrätty hänen tehtävästään, mutta lukkarin tehtäväkenttää kavennettiin kaikenlaisista töistä varsinaisiin lukkarin tehtäviin, joten kirkkoherra ja seurakunta saattoivat järjestää hänen palkkauksensa ja tehtävänsä tarvittavalla tavalla. Unilukkarin tehtäviin kuului myös kirkon hyväksi tehtäviä töitä siivoamisesta korjaustöissä avustamiseen. Axel Hanska soitti myös kelloja tarvittaessa, vaikka Kuopiossa oli lukkarikin tähän tehtävään. Hänen

¹ KA KO a:2, Pien-Savon tuomiokunta, Kuopion käräjät 17.—19.1.1681, 31.

² KA KO a:2, Savon tuomiokunta, Kuopion käräjät 15.7.1647, 574v; KA KO a:3, Savon tuomiokunta, Säamingin ja Kerimäen käräjät 6.3.1649, ei sivunumerointia. Säamingin ja Kerimäen käräjillä 6.3.1649 Petter Andersson Hanska vaati Henrik Engenhagenilta ja Lars Persson Pöhlöltä saataviaan 50 kuparitaalaria, joita nämä kieltäytyivät maksamasta; KA KO a:1, Pien-Savon tuomiokunta, Rantasalmen käräjät 16.—20.6.1666, 123. Rantasalmen käräjillä mainitaan talvella 1666 eräs Petter Hanska viljavelallisena.

³ KA KO a:5, Pien-Savon tuomiokunta, Kuopion käräjät 23.—26.7.1694, 60v; Laine 2015, Liite: Drottning Hedvig Eleonoras anträd, sp.

⁴ KA 8704, 613; KA 8710, 630; KA 8728, 790.

tehtäviinsä kuuluivat myös rengin tehtäviä muistuttavat toimet pappilassa, kuten kirkkoherran antamien tehtävien hoitaminen tai vaikkapa saunan lämmittäminen. Tätä läheistä palvelusuhdetta papistoon lisäsi vielä se, että hän oli torpparina pappilan mailla.⁵

Kuopion unilukkari Axel Hanska kertoi marraskuussa 1692 käräjillä, että hän oli kesän käräjäaikaan vuonna 1689 vienyt samana vuonna edesmenneen Kuopion kirkkoherra Andreas Arvidi Sculptoriuksen käskystä kihlakunnantuomari Giurdo Wickelgrenille kankaaseen käärittynä pienen ilveksennahan ja kaksi ketunnahkaa. Nyt niitä perittiin kirkkoherran leskeltä Anna Kyandraalta kirjemaksuista neljän vuoden ajalta. Tuomarin valtuutettu väitti nahkojen olleen lahjoja eikä maksu kirjerahoista. Axel Hanska ei osannut sanoa olivatko ne maksuna jostakin, mutta hän oli toimittanut tuomarille myös kirjeen koskien kahden tuomion lunastamista.⁶

Entinen postinratsastaja Samuel Henriksson valitti Kuopion käräjillä lokakuussa 1693, että kruununvouti oli tehnyt hänelle monenmoista haittaa halutessaan saada hänen tilansa perintöoikeuden. Hän oli esimerkiksi antanut hänen postinratsastajan toimensa unilukkari Axel Hanskalle, joka oli vain torppari pappilan pellolla.⁷ Lokakuussa 1693 mainitaan postitalonpoika Hanskan ranta, johon eräs vene rantautui.⁸

Ruotsin valtakuntaan organisoitiin vuonna 1638 postilaitos, jossa postitalonpojaksi (*postbonde*) valitut talolliset kuljettivat kruunun postia verohelpotuksia vastaan. Postitaloja perustettiin 20–30 kilometrin päähän toisistaan. Axel Hanska oli pappilan torppari, vaikka häntä kutsuttiin myös postitalonpojaksi ja postinratsastajaksi (*postridare*), ja siten vapaa tietyistä rasituksista. Hän luultavasti rahakorvauksen vaivoistaan kuljettaessaan postia seuraaviin postitaloihin. Postinratsastajan toimi poikkesi postitalonpojasta, sillä kruunu tuskastui talonpoikien hitauteen, ja halusi postinratsastajat kuljettamaan postia kaupunkien välillä tietyssä ajassa.⁹

Axel Hanska oli todennäköisesti jo edesmennyt, kun Dominicus Karkkonen kertoi syyskuussa 1729 Kuopion käräjillä, että unilukkari Axel Hanska oli ollut yhtenä hänen holhoojistaan ja vaihtanut hänen isänsä verkapaltoon rautaan hänen itsensä ollessa pieni. Rahoista Karkkonen ei ollut saanut mitään.¹⁰

Hukkumisonnettomuus

Axel Hanskan poika Johan Hanska palveli renkinä Kuopion kestikievari Lars Björnillä, ja hän joutui todistamaan kestikievarissa sattuneita tappeluita. Marraskuussa 1692 Kuopion käräjillä

⁵ Kirko-Laki Ja Ordningi 1686, XXIV Lucu, § XXXII, s. 50. Kirkkoherroja kielletään pitämästä lukkaria omana renkinään; Sandholm 1963, 52–56, 98, 187.

⁶ KA KO a:4, Pien-Savon tuomiokunta, Kuopion käräjät 25.–28.6.1692, 59v–61; KA KO a:4, Pien-Savon tuomiokunta, Kuopion käräjät 29.11.–2.12.1692, 298–300.

⁷ KA KO a:4, Pien-Savon tuomiokunta, Kuopion ylimääräiset käräjät 24.10.1693, 637–639.

⁸ KA KO a:4, Pien-Savon tuomiokunta, Kuopion ylimääräiset käräjät 24.10.1693, 620.

⁹ Pietiäinen 1988, 83–94.

¹⁰ KA KO a:29, Pien-Savon tuomiokunta, Kuopion käräjät 15.–18.9.1729, 401–402; KA KO a:30, Pien-Savon tuomiokunta, Kuopion käräjät 4.–7.2.1730, 151–152.

käsiteltiin juttua, jossa nimismies Olof Strengell kertoi, että lautamies Henrik Hiltusen ja tämän pojan Petter Hiltusen huhuttiin aiheuttaneen vänrikki Aron Sabanskin kuoleman. Asiaa oli jo käsitelty edellisillä kesäkäräjillä, mutta moni todistaja ei ollut tuolloin paikalla. Yhtä heistä, unilukkarin poika Johan Axelsson Hanskaa kuulusteltiin asiassa ensimmäisenä. Hanska kertoi, että Sabanski oli tunnut eräänä iltana kestikievari Lars Björnin taloon, jossa Hanska palveli renkinä. Sabanskilla oli ollut kahdet rukkaset mukanaan, joista toiset olivat karhunnahkaiset. Hiltunen oli tullut pian perässä ja kyselty unohtamiaan rukkasia. Hiltunen ei ollut syyttänyt ketään varkaudesta, mutta Sabanski oli pahastunut hänen sanoistaan ja sanonut, että väitänkö sinä minua rukkavarakaaksi. Hiltunen oli napannut pöydän päältä karhunnahkarukkaset, jollaiset häneltä oli kadonnut.¹¹

Sabanski oli vetänyt samassa puukkonsa esiin ja huitonut sillä Hiltusta aiheuttaen tälle haavan. Hiltunen poikansa kanssa oli kaatanut Sabanskin lattialle, jossa poika oli potkinut häntä takamuksille ja isä lyönyt avokämmenellä selkään. Kestikievari oli sitten vienyt Sabanskin toiseen tupaan Hiltusten mennessä kotiinsa. Sabanski oli syönyt samana iltana ja sanonut, että mikäli hän ei olisi palelluttanut jalkojaan ja ne eivät olisi olleet kipeät, hän olisi pieksänyt sekä isän että pojan. Hanska oli kyydinyt Sabanskin seuraavana päivänä Johan Ivarssonin luo, mutta tämä ei ollut silloin, eikä myöhemmin, valittanut kuin jalkojaan ja takkiaaan, jonka Hiltunen oli ottanut. Kun muita paikalla olleita todistajia oli kuultu, todettiin, että heitä tuli haastaa lisää seuraaville käräjille.¹²

Kuopion käräjillä tutkittiin lokakuussa 1693 kirkonkylässä sattunutta tapausta, jossa kolme miestä Bengt Eskilsson Karkkonen, Johan Axelsson Hanska ja haudankaivaja Pålval Erksson Kainulainen olivat hukkuneet 10. lokakuuta 1693 Ilvessalonrannassa. Karkkosen leski Kirstin Pålvalsdotter Vehvitär, Hanskan leski Anna Pettersdotter Hututar ja Kainulaisen leski Kaisa Pettersdotter Keotar valittivat kohtalooaan, sillä ensin mainitulla oli neljä ja kolmanneksi mainitulla yksi pieni lapsi. Miehet olivat olleet kyyditsemässä kihlakunnantuomaria tämän kärjäkierroksella Iisalmeen maanantaina 9. lokakuuta. Heidän matkansa määränpäänä oli Kuopion kirkonkylästä kolmen uuden peninkulman päässä sijaitseva Halolanpelto. Sinne saavuttuaan oli kihlakunnantuomari ottanut puolen yön aikaan mukaansa levänneet kyytimiehet ja jatkanut matkaansa.¹³

Joitakin päiviä aiemmin oli raivonnut suuri myrsky, erityisesti lauantaina ja sunnuntaina, joka oli estänyt matkustamisen. Tuomarin kyytimiehet olivat siksi jääneet odottamaan tiistaiamuun asti ja palanneet kotiin vasta silloin. Kun he olivat saapuneet neljän vanhan peninkulman päähän Kehvon kylään, olivat he törmänneet Kuopion kirkkoherraan Henrik Hoffreniin, joka oli tuolloin kiertämässä pitäjää. Kirkkoherra oli pyytänyt heitä ottamaan veneeseen tämän lehmän, sillä he olivat menossa Kuopion puolelle yhden vanhan peninkulman matkan. Vaikka he olivat sitoneet lehmän veneeseen, oli se kaatanut aluksen, joka oli kaksilaitavene. Miehet

¹¹ KA KO a:4, Pien-Savon tuomiokunta, Kuopion käräjät 29.11.—2.12.1692, 278—282.

¹² Ibid.

¹³ KA KO a:4, Pien-Savon tuomiokunta Kuopion ylimääräiset käräjät 24.10.1693, 604—615.

olivat joutuneet veden varaan illan pimeydessä ja hukkuneet. Neljäs mies Krister Pettersson Kakkinen sen sijaan pelastui.¹⁴

Krister Kakkinen kertoi valan vannottuaan, että kun hän oli tullut tovereidensa kanssa Kehvolle puolen päivän jälkeen tiistaina, oli myös kirkkoherra tullut sinne veneellä. Hänen kolme lehmäänsä oli kuljetettu maitse Käärmelahdelta sinne. Kirkkoherra oli sanonut heille seuraavasti: *Hyvät miehet, ottakaa kaksi minun lehmistäni mukaanne, koska kuitenkin matkustatte järven yli ilman lastia*. Heillä ei kuitenkaan vielä ollut venettä katsottuna matkaa varten. Kaikki miehet olivat kuitenkin vastanneet: *Kenenkäs muun kuin teidän lehmiänne tai tavaroitanne me ottaisimme, rakas herra!* Kirkkoherra oli sitten pyytänyt heille venettä lainaksi Kehvon talolliselta Matts Väänäselältä. Kun tämän vene oli ollut nuotalla, oli hän lähettänyt unilukkari Axel Hanskan Olof Savolaisen kala-aitalle, josta tämä oli saanut mainitun kaksilaitaisen veneen.¹⁵

Kun vene oli tullut Kehvon rantaan, oli kirkkoherraa matkalla avustanut korpraali Simon Abrahamsson kantanut sen pohjalle olkia, joiden päälle lehmät oli tarkoitus asettaa. He muut olivat kuljettaneet lehmän veneeseen. Kirkkoherra oli tullut tällöin kävellen kylästä ja sanonut Simonille: *Rakas Simon, ota oljet pois veneestä, ota ne Jumalan tähden pois*. Muille miehille hän oli sanonut: *Antakaa veneen olla, minä olen saanut siihen luvan eikä kukaan muu. Katsotaan minkä neuvon huominen antaa*. Tässä vaiheessa Kakkinen oli aavistellut matkaa vaaralliseksi ja vetäytynyt veneen luota. Hän oli nähnyt Johan Hanskan ja Kainulaisen vievän lehmän veneeseen ja painavan sen makuulle. He olivat sitoneet sen kiinni, mutta köyttä ei saatu veneen ympäri.¹⁶

Axel Hanska oli kehottanut heitä ottamaan pienemmän lehmän, joka oli hieho. Kun se ei ollut suostunut vapaaehtoisesti veneeseen, olivat miehet ottaneet painavamman vanhemman lehmän. Haudankaivaja Kainulainen oli vielä sanonut toimittavansa lehmän samana iltana papinmuorille, sillä tältä saattoi odottaa *tuomisi*, kuten Kuopiossa sanottiin suomen kielellä vaivanpalkasta. Axel Hanskan mielestä vene oli kaikin puolin kelvollinen suuri kaksilaitavene, josta toinen laita eli yksi lauta oli jäänyt veden yläpuolelle sen ollessa lastissa. Hänen mukaansa siihen saattoi hyvin lastata kaksi lehmää ja kaksi miestä tai lehmän ja kolme miestä, kuten nyt oli tapahtunut. Lähtiessään rannasta olivat miehet alkaneet soutaa voimakkaasti ja sanoneet: *Tule Jumala avuksi!*¹⁷

Kun he lähtivät illalla rannasta, olivat Kakkinen ja Kainulainen soutaneet vierekkäin etutuhdolla ja Hanska oli pitänyt perää. Karkkonen oli istunut joutilaana peränpitäjän vieressä. He olivat päässeet kaksi virstaa virran yli, vaikka tuuli oli ollut kohtalainen. Lehmä oli maannut koko ajan paikallaan hiljaa. Vasta kun he olivat päässeet veneenmitan päähän rannassa olleesta ruovikosta, oli lehmä alkanut liikkua ja yrittänyt irti köysistä. Vaikka Kakkinen oli yrittänyt pitää sitä paikallaan ja muut soutaneet nopeammin rantaa kohden, oli vene hörpännyt vettä ja upponnut heidän altaan. Järvi oli ollut rannan läheisyydessä tyyni ja he kaikki olivat päässeet

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Ibid.

kölin päälle. Mutta koska he kaikki olivat samalla puolen köliä ja lehmä veneen alla köysissä, ei vene ollut jaksanut painoa, vaan oli pyörinyt ympäri vedessä.¹⁸

Axel Hanska kertoi, että pian miesten soudettua pois oli kuulunut huutoja, joita rannalla olijat luulivat koiran haukkumiseksi. Kirkkoherra oli kuitenkin lähettänyt pienemmän, ja pian sen jälkeen suuremman veneen katsomaan, ja he olivat löytäneet veneen kumossa Ilvessalonrannan kaislikon reunasta kesänuotan pituuden päästä maasta. Kakkinen ikään kuin seisoi käsivarsiensa varassa veneen päällä, vaikka Axel Hanska ei sanonut tietävänsä, jos hän seisoi pohjassa. Kakkinen sanoi puolestaan paikalla olleen syvää, ja että vain Jumala yksin oli pitänyt häntä pinnalla, vaikka hän oli jo aivan kuollut. Karkkonen oli pujottanut kätensä köyteen, johon lehmä oli sidottu.¹⁹

He olivat joutuneet välillä kauemmas kölistä, ja kun pimeydessä ei ollut apua saatavilla, oli ensin Kainulainen ja sitten Hanska painunut pinnan alle. Kakkinen ja Karkkonen olivat pitäneet kiinni kölistä ja huutaneet apua, kunnes mainittu korpraali Simon, unilukkari Axel Hanska, kirkkoherran renkipoika Anders Asikainen ja torppari Lars Kristersson Mähönen olivat kuulleet heidän jatkuvat avunhuutonsa Kehvon kylään ja kiirehtineet kirkkoherran käskystä apuun. Kakkinen ja Karkkonen olivat olleet molemmat jo aivan jäykkiä ja vähissä hengissä, kun heidät oli nostettu suurempaan veneeseen. Karkkonen oli pian oikaissut koipensa ja heittänyt henkensä jo ennen Kehvolle saapumista. Krister Kakkinenkin oli ollut tietämätön maailmasta, kunnes hän oli herännyt uunin päällä Kehvon kylässä, jonne hänet oli kannettu lämpiämään.²⁰

Krister Kakkinen vapautti kirkkoherran täysin onnettomuuden syystä, sillä tämä ei ollut pakottanut tai houkutellettu heitä ottamaan lehmää veneeseen, vaan he olivat tehneet sen omasta vapaasta tahdostaan. Lisäksi kirkkoherra oli kehottanut heitä jättämään matkan sikseen, kunnes hän keksisi seuraavana päivänä keinon. Heidän oma halunsa oli ajanut heidät tähän suureen vaaraan, vaikka he olivat osanneet kaikki uida. Axel Pettersson Hanska, jonka avioton poika hukkunut Johan Hanska oli, vapautti myös kirkkoherran vastuusta, sillä tämä oli kieltänyt miehiä lähtemästä sinä iltana. Johan Hanska ja Kainulainen olivat kuitenkin halunneet kiirehtiä töihinsä ja ruokiinsa kestikievari Lars Björnin luo, jossa he palvelivat.²¹

Axel Hanska oli mennyt seuraavana keskiviikkona hakemaan veneen, mutta miesten ruumiita ei ollut tuolloin löydetty. Johan Hanskan ruumis löytyi vasta kaksi päivää ennen kärkeä kaislikosta, jossa veden syvyys oli puolitoista sylvä. Kainulaisen ruumista ei ollut vielä löydetty. Lopulta kirkkoherra vapautettiin kuolemantuottamuksesta todistajien yksimielisen kertomuksen mukaan.²²

Perhetaulu

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Ibid.

²⁰ Ibid.

²¹ Ibid.

²² Ibid..

Axel Pettersson Hanska. Pappilan torppari, unilukkari ja postinratsastaja Kuopion kirkonkylässä. Puoliso N. N.

Lapsia, kaikki syntyivät Kuopion kylässä:

Jöran Hanska, syntyi 1673. Kuopion käräjillä 15.2.1697 Kuopion kylän Jöran Axelsson Hanska tunnusti lainanneensa viisi vuotta aiemmin Leppävirran siltavouti Jesper Thuresson Monalta tynnyrin rukiita. Hänet tuomittiin maksamaan ne takaisin.²³

Maria Hanska, syntyi 1675.

Petter Hanska. Ilmeisesti tämän Petter Hanskan poika Petter Pettersson Hanska toimi haudankaivajana ja hukkuu 23-vuotiaana Haukilahteen. Hänet Haudattiin Kuopion kirkolla 14.6.1728. Haudankaivaja Petter Hanskalle ja Margareta Takuttarelle syntyi 18.6.1726 Kuopion kylässä tytär Anna, joka oli se pappilan torpan tytär, joka mainittiin Kuopion rippikirjassa vuosina 1739–1748 nimellä Anna Hanskatär.²⁴

Kristina Hanska, syntyi 1682.²⁵ Kuoli 1.1.1777 vanhuuden raihnaisuuteen Iisalmen Ulmalassa. Puoliso talollinen Johan Larsson Rautiainen Kuopion Käärmelähdellä. Pariskunnalla on jälkeläisiä.²⁶

Johan Hanska. Renki kestikievari Lars Björnillä. Puoliso Anna Pettersdotter Hututar. Pariskunnalla oli yksi nimeltään tuntematon lapsi.²⁷

Lähteet

Kansallisarkisto (KA, Digitaaliarkisto)

Kihlakunnanoikeuksien renovoidut tuomiokirjat

Pien-Savon tuomiokunta

KA KO a:1, Rantasalmen käräjät 16.–20.6.1666.

KA KO a:2, Kuopion käräjät 17.–19.1.1681.

KA KO a:4, Kuopion käräjät 25.–28.6.1692; 29.11.–2.12.1692;
24.10.1693.

KA KO a:5, Kuopion käräjät 23.–26.7.1694.

KA KO a:6, Kuopion käräjät 15.–20.2.1697.

KA KO a:29, Kuopion käräjät 15.–18.9.1729.

KA KO a:30, Kuopion käräjät 4.–7.2.1730.

Savon tuomiokunta

KA KO a:2, Kuopion käräjät 15.7.1647.

KA KO a:3, Säamingin ja Kerimäen käräjät 6.3.1649

Seurakuntien arkistot

Iisalmen maaseurakunnan arkisto

Haudatut 1777.

Kuopion maaseurakunnan arkisto

²³ KA KO a:6, Pien-Savon tuomiokunta, Kuopion käräjät 15.–20.2.1697, 26.

²⁴ KA Kuopion maaseurakunnan arkisto. Kastetut 1726, Haudatut 1728, Rippikirja 1739–1748, 381.

²⁵ Kuopion seurakunnan arkisto, Kastetut 1682. Sisarusten Jöranin, Marian ja Kristinan syntymät mainitaan kastettujen luettelossa.

²⁶ KA Iisalmen maaseurakunnan arkisto, Haudatut 1777.

²⁷ KA KO a:4, Pien-Savon tuomiokunta Kuopion ylimääräiset käräjät 24.10.1693, 604–615.

Haudatut 1728.
Kastetut 1669–1726.
Rippikirja 1739–1748.
Voudin- ja läänintilejä
Viipurin ja Savonlinnan läänin tilejä
KA 8704 (Maakirja 1691).
KA 8710 (Maakirja 1694).
KA 8728 (Maakirja 1701).

Kirjallisuus

Kircko-Laki Ja Ordningi 1686. Näköispainos ja uudelleen ladottu laitos vuoden 1686 kirkkolain suomennoksesta. Toimittaneet Lahja-Irene Hellemaa, Anja Jussila, Martti Parvio. Jälkisanat Martti Parvio. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 444. WSOY:n graafiset laitokset, Juva 1986. SKS, Helsinki.

Laine, Merit 2015: *Hedvig Eleonora. Den svenska barockens drottning.* Redaktör Merit Laine. Skrifter från Kungl. Husgerådskammaren 15. Kungl. Husgerådskammaren och Votum Förlag. Lettland.

Pietiäinen, Jukka-Pekka 1988: *Suomen postin historia I.* Posti- ja telelaitos. Valtion painatuskeskus. Helsinki.

Sandholm, Åke 1963: Klockarämbetet i den svenska kyrkoprovinsen under medeltiden. *Acta Academiae Aboensis. Series A, Humaniora XXVI:1.* Akademisk avhandling. Åbo.

Kuopion unilukkari Axel Hanskan perhe. *Genos 3/2023*, s. 170–175. Suomen Sukututkimusseuran aikakauskirja. Helsinki 2023.